

HEGYMÁSZÓ ÚTNEVEK A SZULYÓI-SZIKLÁKON

A helynevek rendszerébe tartozó oronimák (hegynevek) világát kevésbé vizsgálták ez idáig a névtanosok. A szlovák szakirodalomban MILAN MAJTÁN tekintette át a vonatkozó publikációkat (1996: 127). A magyar névtudomány képviselői közül elsősorban KISS LAJOS foglalkozott e helynévtípussal, s újabban RESZEGI KATALIN foglalta össze a témával kapcsolatos magyar szakirodalmat (2002: 47–48). Többnyire az ismertebb hegynevek etimológiájáról olvashatunk tanulmányokat. Az oronimákon belül azonban egy érdekes altípust is megkülönböztethetünk, tudniillik a hegymászók által adott útneveket. A hegymászó útnév a mikrooronimákhoz sorolandó – a mi esetünkben tulajdonképpen sziklarésznév –, hiszen a szikla egy kisebb részét, rövidebb szakaszát, a hegymászó(k) által tervezett, kiépített, megmászott és elnevezett útvonalát identifikálja. Ezen utak kevésbé hozzáférhetők a turisták számára, mivel megmászásukhoz többnyire speciális hegymászó felszerelésre van szükség. A hegymászás napjainkban egyre nagyobb népszerűségnek örvend, az 1996-os Nemzetközi Sport Évkönyv a világ egyik leggyorsabban fejlődő sportjának értékeli (HATTINGH 1999: 12).

A Szulyói-sziklák (Súľovské skaly) Közép-Szlovákia északi részén fekszenek. A Nagybiccei járásba tartozó Peredmér (Predmier) község felől közelíthetők meg, innen 6 km-re található. A sziklarendszer kb. 25 km hosszú és 5-6 km széles. A sziklacsoport igen jellegzetes csipkés szélű homokkősziklák, konglomerátumok széltől és víztől bordázott tömkelege. A Szulyói-sziklákat 1929-ben nyilvánították természetvédelmi területté. Legmagasabb csúcsa a Brada (816 m), legszebb sziklakapuja a Gótikus-kapu. Szulyó várának romja 665 m magasságban fekszik. E nevet viseli a sziklák alatt elhelyezkedő Szulyóvár-alja (Súľov – Hradná) község is. Hradnát ('várhoz tartozó falu') a XIX. század végén csatolták hozzá Szulyóhoz. A *Szulyó* helységnév szláv eredetű, alapszava (*Sul*) személynév (FNESz.⁴). A településből jelzett turistautak vezetnek a sziklák közé. A hegymászók számára ideális terepet nyújtanak. Egyre több külföldi – főképpen Cseh- és Lengyelországból érkező – hegymászó kedvenc helyévé válnak.

Az anyaggyűjtés első részére 2002 decemberében került sor, amikor Nagybiccsén hegymászó versenyt rendeztek. A mászás természetesen műfalon történt. Hat hegymászó szolgáltatta az adatokat. A gyűjtés során aktív kérdező módszert alkalmaztam, a beszélgetéseket hangkazettára rögzítettem. Az adatközlők a Nagybiccei Direct Hegymászó Egyesület tagjai közé tartoznak. Mindannyian nagyon jól ismerik a Szulyói-sziklákat, pontosan tudják lokalizálni az ott található hegymászó utakat, hiszen nagy részüket maguk készítették, a megmászásuk után pedig névet adtak nekik. Az egyesület vezetője Daniel Uhliarik (29 éves) szerint mintegy 400 hegymászó út van a sziklákon. A további kútfők is megerősítették becslését: Ján Bušfy (30), Andrej Kamas (25), Marek Plačko (26), Miroslav Vajda (31), Ivan Vančo (40). 2003 februárjában tovább folytattam a névgyűjtést. Két olyan hegymászóval sikerült elbeszélgetnem, akiknek a Szulyói-sziklákon való mászás felvirágoztatása köszönhető. Štefan Kuchár (39, mindenki Pistának hívja) és František Prcín (39) nevéhez fűződnék az első elnevezett útvonalak a 80-as évek elejéről. Pista a környék legismertebb sziklamászója, a Szulyói-sziklákon 99 útnak ő volt a szerzője és egyben névadója is. Az adatközlők elmondása alapján 223 hegymászó útne-

vet sikerült feljegyezni, a névadás motivációját a nevek nagy részénél (191) közvetlen az elnevezőktől tudtam meg. Minden évben kb. 20-30 új hegymászó útnévvel bővül a nevek adattára, tehát e helynevek folyamatosan keletkeznek a hegymászó utak szaporodásával, nyitott névrendszert alkotnak. A nevek nemcsak az élőnyelvben használatosak, hanem frott formában: útikalauzokban, térképeken vannak feltüntetve (PAUER 2002). Szlovákia sziklamászó területeinek térképeit lapozgatva egy magyar hegymászó útnévre is rábukkantam az árvai Felsőkubín (Vyšný Kubín) közelében fekvő *Életlen-szikla* (*Tupá skála*) nevű helyen. A középső nehézségi fokozatú (7) út neve *Drága Aranyos*.

A Szulyói-sziklákon a hegymászás a XX. század 80-as éveiben kezdett fellendülni. Az igazi újjászületése tehát az utóbbi két évtizedben indult meg. A hegymászó útnévadás szintén a 80-as évektől adatolható, ugyanis az ezt megelőző időszakból nem maradtak fenn útnevek. A Szulyói-sziklákon a hegymászó út nevét általában attól a hegymásztól kapja, aki elsőként elkészíti és megmászja a sziklán kiszemelt útszakaszt. A tulajdonnevet és az út nehézségi fokozatát ezek után ráírja a szikla azon részére, ahol az út kezdődik. Idővel az elnevezés kifakulhat, ekkor újból szükség van a felújítására. Vannak olyan utak is, amelyek régiak és név nélküliek, néhány közülük már nem alkalmas a mászásra. Az anonim hegymászó utak lokalizálása a nagyobb sziklák neve alapján, esetleg az ismertebb helyek körülírásával történik. Az újabb hegymászó utak neveit a Nagy-biccsei Direct Hegymászó Egyesület vezetője tartja számon, aki egyben a Szulyói-sziklák gondnoka is. Az új név a hegymászók körében gyorsan terjed, mivel az első felmászó után a többiek is ki akarják próbálni az új útvonalat. Tehát a már elnevezett sziklautak jelzik, hogy a szakasz mások számára is megmászható. Addig nem etikus, sőt tilos a felmászás mások számára, míg a terv (projekt) szerzője nem mászta meg elsőként az általa kiszemelt útvonalat és nem adott nevet neki. A névválasztás szabad, csak annyi a megkötés, hogy nem lehet a területen homonim elnevezés, hiszen nem szolgálná az út pontos lokalizálását. A meglévő névrendszer tehát szerepet játszik az újabb nevek kiválasztásában.

Megtörténhet az is, hogy az ún. projekt szerzője túl merész vállalkozásba fog és a tervét nem tudja megvalósítani, esetleg a szikla minősége miatt az útvonal alkalmatlan lehet a mászásra. A tervezett útvonalat később is megmászhatja a szerzője, ha már jobban felkészült (egy sziklából kiálló fémkarikára rákötött fehér szalag is jelzi azt, hogy az út még megmászatlan). Amennyiben úgy érzi, hogy soha nem lesz képes megmászni a kiszemelt utat (ez a ritkább eset), felajánlhatja az út leküzdését egy nála felkészültebb hegymászonak. Ebben az esetben az a hegymászó jogosult a névadáshoz, aki elsőként mászta meg az egész útszakaszt. Tehát a 'tervező' csak abban az esetben nem névadó, amikor nem tudja végigmászni az általa előre elkészített útvonalat.

A Szulyói-sziklákon a hegymászó utak hossza 5 m-től 80 m-ig terjed, többségüké 15–30 m között van, egymástól gyakran csak párméternyi (2–4) távolságra találhatók. Az utak előkészítése fásasztó munkával jár, amely rövidebb útvonal esetében egy vagy több napig, hosszabb útnál hetekig is eltarthat. Az utakat többnyire egy hegymászó készíti elő, de az útvonal megmászásakor általában két személy van jelen: az egyik biztosítja a másikat a mászás idején. Az ún. boulderek azonban szabad kézzel, kötél nélkül mászandók. Erre a legrövidebb hegymászó utak alkalmasak. Az egyes hegymászó utak eltérő nehézségi fokkal rendelkeznek. Ennek megállapítása az UIAA (Union inter-

nationale des associations d' alpinisme – Alpinista Szövetségek Nemzetközi Uniója) elve szerint történik, a nehézségi fok az 1–11+ skála mentén mozog. A szám mellett szereplő +, – jel az út nehezebb, illetve könnyebb voltára utal. A Szulyói-sziklákon néhány 10-es nehézségi fokkal rendelkező út is található. Szlovákiában e tekintetben az első helyen áll.

A gyűjtés során elsősorban arra törekedtem, hogy feltárjam a névadás motivációját. Az összegyűjtött korpuszt e szerint próbáltam meg kategorizálni. Az egyes típusokba sorolt hegymászó útneveket szócikkek formájában tárgyalom. Az első helyen áll a hegymászó út eredeti neve, azt követi zárójelben az általam fordított magyar megfelelője. Ez után általában rövid névmagyarázat áll.

1. Az út mászása során tapasztalt élményekre, érzésekre, jellegzetességekre utaló nevek. — *Adrenalin* (Adrenalin). A névadó nagyon elfáradt az út megmászása során, sokáig hallotta még a szíve dobogását, ezért választotta ezt a nevet. A kifejezés a sportnyelvben az extrém sportok jelölésére terjedt el. A hegymászást sokan adrenalin-sportnak nevezik. — *Beštia* (Bestia). Eredetileg az útvonalat más tervezte, de nem tudta megmászni annak idején, ezért tapasztaltabb hegymászó barátjának „ajándékozta” azt. Neki sem sikerült az első kísérlete, de többszöri próbálkozás után mégis győzedelmeskedett a sziklaszakasz felett. Nagyon örült a sikernek, de szidta is a sziklát, hogy annyira megkínozta őt: minden porcikája fájdt tőle. — *Bláznivý projekt* (Örült terv). A mászás során tudatosította a névadó, hogy merész vállalkozásba fogott. Hosszantartó próbálkozások után sikerült csak megmászni az útvonalat. — *Bolest'* (Fájdalom). Annyira nehéz útvonal volt, hogy a névadónak egy egész évet kellett edzenie sikeres megmászásához. Minden egyes fogás fájdalmas volt számára. — *Bombička* (Bombácska). Rövidebb út volt, de nagyon nehéz. Pista Kuchár elmondása szerint mindig a rövidebb útszakaszok vonzották. Gyakran sokkal nagyobb fejtörést okozott megmászásuk a hosszabb utakhoz viszonyítva. Az út rákényszeríti a mászót a lépések sorrendjének betartására. Azt mondta, ha hosszú és nehéz út lett volna, akkor *Bombá*-nak nevezte volna el. — *Bonbónik* (Bonbon). Az út megmászása simán, könnyedén ment. A nehéz utakhoz viszonyítva „bonbon” volt célba érni. — *Bufet* (Büfé). Könnyedén sikerült legyőzni a sziklarészt. A *büfé* szó konnotatív jelentésben szerepel: 'könnyű, laza, sima'. — *CD*. A sziklamászás során magnéziummal kenik be a mászók a kezüket, hogy az kevésbé csússzon. A névadás motívuma abban keresendő, hogy Pista Kuchár a magnéziumot egy CD nevű krém dobozában tartotta. — *Celkom pekná* (Egészen szép). A megmászott útvonal kellemes, „egészen szép” mászást, relaxációt jelentett az elnevező számára. — *C' est la vie* (Ilyen az élet). A név arra utal, hogy a hegymászás nagy örömet szerez művelője számára. — *Climbing for all* (Mászás mindenki részére). Minden sziklamászás iránt érdeklődő ember számára ajánlja a szerző az utat. — *Climbing for you* (Mászás neked). Az előző útnévhez viszonyítva csak számban és személyben van eltérés. A közvetlenebb forma egyes szám 2. személyben áll. — *Cunami* (Cunami). Az extrém sport kedvelőjének óriási erőfeszítést kellett kifejtenie. A japánból származó idegen szó jelentése: tengerrengések vagy tengerparti vulkáni kitörések következtében létrejövő hatalmas, pusztító erejű szökőhullám. — *Čertovské prsty* (Ördögi ujjak). Nagyon erős és kemény ujjakra van szükség, hogy megtartsa magát a mászó a szikla egyes részein. A kifejezés frazeologiz-

musként is használatos. — *Dejavu* (Dejà vu). Az adatközlő a sziklamászás során úgy érezte, mintha már átélte volna az egészet. — *Dobré, ale málo* (Jó, de kevés). A szép élménnyel telített mászás folytatását az útszakasz rövidebb volta akadályozta meg. — *Dróty* (Drótok). Egy kellemetlen élményhez fűződik a név. A kútfő kezét a mászás során megvágta egy drót, és véres kézzel fejezte be az útvonalat. — *Easy* (Könnyű). A sziklamászó könnyedén mászta meg az útvonalat. — *Extáza* (Eksztázis). A csúcs elérése nagy örömet váltott ki az adatközlőben. Andrej Kamas – a névadó – szerint egyelőre rajta kívül másnak nem sikerült megmásznia az útvonalat. — *Erotická masáž* (Erotikus masszázis). A sziklán olyan rész van, ahol egy résen át kell továbbhaladni. A mászó kicsit beszorul a két sziklafal közé, amely „erotikus masszázisban” részesíti őt. — *G.R.C.* (Okádék). Az útvonal rövid volt, kb. 6 m-es, de nagyon nehezen megmászható. A név alakját tekintve mozaiknévre emlékeztet, de az egyes elemek egy szó fonémáit alkotják: *grc* 'okádék'. A pontok és nagy betűk segítségével a szó jelentését próbálta meg enyhíteni a névadó. — *Hlupák váha* (Buta súly). Ketten váltogatták egymást az út megmászásában, de egy ponton nem sikerült túljutniuk. A helyes egyensúlyt nehéz volt megtartani. Sokáig kínlódtak, míg megmászták mindketten az utat. — *Hra s rovnováhou* (Játék az egyensúllyal). Az úton gyakran kellett vigyázni a helyes egyensúly megtartására. Egyetlen bizonytalan mozdulat is eséshez vezetett volna. — *Happy end* (Szerencsés befejezés). Az egész útvonal utolsó pontja, lépése a legnehezebb, mégis sikerült szerencsésen túljutnia rajta a névadónak. — *Imaginárna* (Imaginárius). A sziklán alig lehetett megfogható részeket találni, mintha azok csak a képzeletben léteztek volna. — *IQ*. A fizikai erőnlét nem volt elegendő az út megmászásához. Minden egyes lépést gondosan meg kellett tervezni. Egy rossz mozdulat esést jelentett volna. — *Jednohubka* (Falatnyi). Az út gyorsan megmászható, csupán egy nehéz pont van a sziklarészen. — *Kamasutra* (Kámaszutra) – Az adatközlő szerint az útvonal (70 m) megmászásakor rengeteg pózt kellett kipróbálnia. Érdekes, hogy az elnevező családneve (*Kamas*) is megbújik e névben, amit véletlen egybeesésként tart számon a kútfő. — *Keep the faith* (Higgy). A sziklamászők a projektről azt állították, hogy megmászhatatlan. A szerzője, Pista Kuchár, azonban bebizonyította, hogy képes rá. Elmondása szerint sokan meg sem próbálnak a nehezebbnek tűnő utak megmászásával, így sosem tudják meg, képesek lennének-e a meghódításukra. A hitnek, az önbizalomnak nagyon fontos szerepe van a hegymászó útvonalak sikeres leküzdésében. — *Koumácka* (Fejtörő). Az útnév cseh szóból származik. A hegymászőnak nagy fejtörést okoz a mászás módszerének kiválasztása. A nehezebb utak néha kikényszerítik a mozdulatok kötelező sorrendjét. — *Lienka* (Katicabogár). Az út könnyed megmászására utal a metaforikus név. — *Mňam-mňam* (Nyám-nyám). Onomatopoeitikus hegymásző útnévről van szó. A sziklautak közül a legkönnyebben megmászhatók közé tartozik. A kezdők számára készítették. Az adatközlő szerint nemcsak az a céljuk, hogy minél nehezebb útvonalakat mászzanak meg, hanem hogy másokkal is megszerettessék a sportot. Dano Uhliarik édesanyja mindig aggódott a fiáért, amikor mászni ment. Ezért adatközlőnk egyszer elvitte őt ehhez a hegymásző úthoz, és megmászatta vele az útvonalat. Az édesanya (foglalkozása pedagógus) új, pozitív élménnyel tért haza. Azóta kevésbé félti a fiát. — *Motýl* (Pillangó). Andrej Kamast az út mászása során mindvégig egy pillangó kísérte. — *Mravenčia cesta* (Hangyás út). A névadó elmondása alapján az adott sziklafalon rengeteg hangya volt. — *Najkrajšia* (Leg-

sebb). Az adatközlő az egyik legszebb élményeként tartja számon az út megmászását. — *Odpočívaj v pokoji* (Nyugodj békében). A kútfő örült, hogy sikerült megmásznia a sziklarészt. Úgy érezte, ebből az útból egyszer is elege volt, többször már nem mássza meg, nyugodjon békében. — *Onanovanie* (Önkielégítés) – E szikla mászása során furcsa, erős érzés támadt az adatközlőben. — *Otáznik* (Kérdőjel). A nehéz út mászása során a kérdés mindvégig nyitott volt: sikerül-e vagy sem az egész útvonalat megmásznom? — *Po paprčiach* (A mancsomra). A mászó az út elkészítése során kalapáccsal rávágott a kezére (mancsára), amikor be akarta ütni a sziklába a ékesszőget. — *Prirodzená autorita* (Természetes tekintély). Az út nehéz, többszöri nekifutásra sikerült megmászni. A névadás motívuma nyilvánvaló. — *Runway* (Kifutópálya). Az út kifutópálya a nehezebb utak leküzdése felé. — *Rutina* (Rutin). Az útvonal megmászása gyorsan történt, mivel a mászó gazdag tapasztalattal, nagyfokú jártassággal rendelkezett. — *Show no mercy* (Ne mutass kegyelmet!). Nehéz út és a legnehezebb része a végső. Ha az ember győzni akar a szikla felett, nem mutathat iránta kegyelmet. — *Špekulantská* (Spekuláns). Sokat kellett töprengeni a megfelelő mászótechnikán. — *S odretými ušami* (Lehorzsolt fülekkel). A mászó a maximális teljesítménye határán mozgott, nagy nehezen sikerült célba érnie. — *SOS*. A tapasztaltabb hegymászók is gondba kerülhetnek a mászás során. Miro Píala, aki a legnehezebb utak kiépítéséről és megmászásáról ismert, ezen az úton egy olyan ponthoz ért, amelyről nem tudott továbblépni. Ekkor megjedte, mert úgy érezte, innen se le, se föl. Segítségért kiabált. A barátai siettek, hogy kötél segítségével felhúzzák tanács-talan bajtársukat. Meglepődésükre mégis túltette magát a félelmen, összeszedte minden erejét és sikerült leküzdenie az akadályt. — *Stratený svet* (Elveszett világ). Ezen a sziklán nem szoktak mászni, út sem volt rajta. Miro Vajda elmondása szerint meglepődött, amikor „felfedezte” az elveszett világot. — *Tvár* (Arc). Az adatközlőnek a saját lelkébe (arcába) kellett tekintenie, hogy képes-e az útvonal megmászására. — *Tvrdnutie lýtok* (Lábszárak keményedése). A hegymászó út egy szakaszán keményedni kezd a lábszár. — *Unikum*. Dano Uhliarik közlése alapján a különleges sziklaalakulaton egyedülálló, felejthetetlen mászásban volt része. Az útnak – bevallása szerint – más nevet nem is adhatott volna. — *Viagra*. Fantasztikusan modellált sziklán található. Olyan erős élménye volt a megmászása után az egyik adatközlőnek, mintha Viagrát fogyasztott volna. — *Zvieracia špára* (Állati rés). A sziklamászó váratlan szituációba kerülhet. A név arra utal, hogy a mászónak egy sziklamélyedésbe kellett kapaszkodnia, ha tovább akart lépni. Meglepetésére a sziklarés lakójával találta magát szembe, egy kis szőrös állattal nézett farkasszemet. Mindketten megjedtek, az állat eliszkolt, de a mászó nem engedhette meg magának, hogy elérse a rést, mivel nagyot esett volna. Egy kis szünet után tovább folytatta útját.

2. Eseményre utaló nevek. — *Cesta svedkov liehovových* (Az alkohol tanúinak útja). Egy hegymászó összejövetelen a tábortűz mellett jókat beszélgettek a résztvevők. Közben nagyobb mennyiségben alkoholt is fogyasztottak. Másnap a közelben lévő sziklaút a megmászása után így nevezték el, megörökítve a jó bulit. — *Čučoriedkový žeriav* (Áfonyás daru). Az egyébként értelmetlen névszerkezet csak azért született, mert egyszer a névadó cseh hegymászó barátait szórakoztatni szerette volna egy olyan szókapcsolattal, amit ők nem tudtak helyesen kiejteni. Nagyokat nevettek azon, hogy nem

képesek adekváтан kimondani, milyen útvonalat másztak meg (a szlovák *čučoriedka* a csehben *borůvka*). — *Début* (Debütálás). Miro Vajda első útjának ezt az egyértelmű nevet adta. — *Dissénsió* (Ellentmondás). A név keletkezéstörténete érdekes. Dano Uhliarik és Fero Prčin egymástól függetlenül ugyanazon a sziklarészen kezdték előkészíteni a megmászásra az útvonalat. A problémát úgy oldották meg, hogy közösen fejezték be és mászták meg az utat. Megegyeztek, hogy a helyzetből adódóan latin szóval (*dissénsió*) nevezik el, ami ellentmondást jelent. — *Foreigner* (Idegen). Az út eredeti elnevezése *Desat' centimetrov do raja* (Tíz centiméter a menyországba) volt. Az elnevezés arra utalt, hogy az utolsó fogás eléréséhez 10 cm hiányzott. Az útvonal végigmászsása nem sikerült. A szerzőn kívül többen próbálkoztak, de számukra is a végső pont jelentette a legnagyobb akadályt. Végül Pista Kuchárnak sikerült „elérnie a menyországba”, s mivel ő mászta meg elsőként az útvonalat, megváltoztatta annak nevét. Úgy érezte, hogy több sziklamászót, akinek fáj a foga az út teljesítésére, sikerült felbosszantania. Egy ideig úgy néztek rá, mint az idegenre. Az útnévváltoztatás ritkán történik meg, hiszen nevet csak a már végig megmászott útvonalnak szokás adni. — *Jesenné maturity* (Őszi érettségi). Egy hegymászó érettségi előtt állt. Nagyon sokat járt a sziklákra, minden szabadidejét a hobbijának szentelte. Nem szeretett tanulni, ezért barátai arra számítottak, hogy nem fog leérettségizni. Közvetlenül az érettségi előtt azzal vigasztalták, hogy legrosszabb esetben a javító, őszi időpontban teszi le majd a vizsgát. Ekkor kapta az út a nevet. A jóslat azonban nem teljesült, a sziklamászás szerelmese sikeresen leérettségizett. — *Kakavko* (Kakaócska). Fero Prčin névadása nem történt tudatosan. A névválasztásban egy telefonbeszélgetés játszott közre. Dano Uhliarik hívta fel őt az ügyben, hogy milyen nevet választott az új útjának, mert szeretne volna nyilvántartásba venni a tulajdonnevet és akart róla írni a Jamesák c. újságba is. Mivel Fero éppen akkor reggelizni készült, felesége megkérdezte tőle, mit kér inni. Azt válaszolta: *Kakavko* 'kakaócskát'. Dano közben hallotta a szót, és azt hitte, ez az új út neve. Fero magyarázni kezdte neki, hogy félreértelmezte az elhangzottakat, mivel feleségével kommunikált, és még nem döntött az útnév kiválasztásában. De nem volt ellenvetése, amikor Dano megkérdezte őt, hogy bejegyezheti-e hegymászó útnévként az adott szót. Fero számára azóta is a vasárnapi reggeli menüjébe tartozik a kakaó. — *Len sa nezabi sváko* (Csak ne csapd magad agyon, pajtás). A sziklák mellett turistautak is találhatóak, melyeken gyakran a helybeli falusi emberek közlekednek az egyik községből a másikba. Egyszer egy idősebb bácsi ment a sziklánál és látta, hogy a hegymászonak nagy erőfeszítés segítségével sikerült csak továbbhaladnia. Veszélyesnek tűnt számára a „produkció”, így rákiáltott a sziklamászóra: „Csak ne csapd magad agyon, pajtás!” Egyébként több helybeli is mondogatta a mászóknak, hogy háborúnak sem kell lennie, úgy is mindannyian összetörik magukat. — *Lovecká prechádzka* (Vadászó séta). A hegymászás kellemes, pozitív asszociációkat ébreszt a sport kedvelőiben. Az adatközlő elmondása szerint a sziklák előtt sétáltak és keresték a megmászásra alkalmas újabb útvonalat, mintha vadásztak volna az „áldozatra”. Egy sziklarész nagyon megtetszett nekik, így rövid időn belül győzedelmeskedtek felette. — *LSD*. Egy összejöveten a hegymászók jócskán felöntöttek a garatra, másnap pedig „kábulant” mászták meg az útvonalat. — *New Age* (Új kor). Egy új fejezet nyílt a 90-es években a helyi hegymászás történetében. Biztonságosabb, újfajta módszerrel kezdték előkészíteni a hegymászó utakat. A mászótechnika is különbözött a régítől. —

Nirvána. Egyszer egy cseh hegymászó bizonygatta a sport helyi kedvelőinek azt, hogy ha az ember eljut a teljes megnyugvás állapotába, a nirvánába, akkor minden akadályt képes leküzdeni. — *O päť dvanást'* (Öt perccel tizenkettő előtt). A projekt már régóta megvolt, de sokáig tartott a megvalósítása. Amikor a névadó hazalátogatott a katonaságtól, többször próbálkozott az út megmászásával. A vonata már rövid időn belül indult, így még tett egy utolsó próbát, amely sikeres lett. Jó érzéssel távozott el a helyszínről. Az elnevezésnek még egy vonatkozását megemlítette a névválasztó, aki gyakran több indíték együttesét látja a névadásban. Ebben az esetben az amerikai nehézségi skálára is hivatkozott, amelyben az 5-ös a maximum és ezen belül léteznek fokozatok. Az út nehézségi foka ez alapján 5.12. — *Potokove pindy* (Pataki megjegyzései). Ivan Vančo egyik barátja a sziklafal alatt állt és állandóan megjegyzései voltak az útvonal megmászásával kapcsolatban. A *pindy* lexéma a szlovák szlengben használatos. — *Pracovná cesta* (Munkaigényes út). Az út kitisztítása verejtékes munkával járt együtt. A sziklát meg kellett szabadítani az agyaggal befedett részekről. Az út előkészítése tovább tartott, mint a megmászása. — *Prvé krôčky* (Első lépések). A névadó kislánya abban az időszakban kezdett el járni. — *Prvomájový sprievod* (Május elsejei felvonulás). A szocializmus idején május elseje a dolgozók ünnepeként volt ismert. A névadó ezen a napon mászta meg az útvonalat, a kötelező felvonulást sziklamászással helyettesítette. — *Rekviem.* Az út szerzőjének nem sikerült végigmásznia a sziklarészt. Többszöri próbálkozás után feladta a harcot. Felajánlotta az utat Pistának, akinek sikerült célba érnie. Pista az út eredeti szerzőjét kérte meg arra, hogy ő legyen mégis a névadó. Mivel nagyon csalódott volt, hogy neki kudarcba fulladt minden eddigi próbálkozása, ezért hangulatának megfelelő nevet választott: *Rekviem 'gyász'*. — *Šamorínsky šampión* (Somorjai bajnok). Az egyik barátjuk egy ismeretlen borfajtát hozott egy akcióra. Ennek neve *Somorjai champion* volt. A borhozó rendesen felöntött a garatra, reggel kormos volt az arca, mivel a tábornüz közelében aludt. Barátai megmosolyogták: „Na, mi van, te Somorjai bajnok!” Az aznap megmászott utat az ő „tiszteletére” nevezték el. — *Špára generácií* (Generációk rése). A szikla falán rés van, mintha megrepedt volna. Az ott található útvonalat hosszú időn át senkinek sem sikerült leküzdenie. A szerzőn kívül próbálkoztak fiatalabbak és idősebbek is. Végül Pista Kuchár vitte el a pálmát és a fent említett nevet adta az útnak. Annyira ismerte az út minden egyes részét, hogy egy hét múlva szabad kézzel, kötél nélkül is sikerült megmásznia. — *Šťastná trinástka* (Szerencsés tizenhármas). A 13-as szám mindig szerencsés volt Dano számára. Egyébként az útvonal 13 biztonsági fogatot tartalmaz. — *Total women* (Totális nők). Az utat Pista Kuchár feleségéről nevezte el, aki minden helyzetben mellette állt, mindig számíthatott rá. Aznap is elkísérte őt a sziklákra. — *UFO* – A tervezett útvonalról azt mondták a hegymászók, hogy képtelenség sikeresen végighaladni rajta, szerintük csak egy ufó lenne képes rá. A szerző, Martinka, bebizonyította a többieknek, hogy egy ember is megmászhatja az útvonalat. Ezzel nagy tekintélyt szerzett magának. Az UFO 1987-ben a Szulyói-sziklák legnehezebb útvonalai közé tartozott (nehézségi foka 9-). — *Už len 22 dní* (Már csak 22 nap). A névadásban két motívumot is megemlített az adatközlő. A katonaság végéig 22 napja volt hátra, ekkor sikerült megmásznia az útvonalat hosszú fáradalmak után. Egy azonos című zeneszám is felidéződött benne, melynek szerzője a népszerű szlovák énekes, Miro Žbirka volt. — *Zmrznutý cicvor* (Megfagyott macska). Pista Kuchár felesége egész nap a

sziklák alatt állt és figyelte férjét mászás közben. Nem volt kedve kipróbálnia a sportot, idővel megunta az egy helyben állást, s mivel aznap nagyon hideg volt, panaszkodni kezdett: „Úgy állok itt, mint egy megfagyott macska.” — *Zostupovka* (Leereszkedés). A felmászás sokkal könnyebben ment, mint a lefelé haladás. A visszajövetel néhány kellemtelen sziklához vágódást eredményezett.

A következő két útnév keletkezése szorosan összefügg egymással, ezért itt tárgyaljuk őket. A sziklafalon egymás mellett találhatók (kb. 3 m-re). Névdilógiát alkotnak. A névadó a katonaság után úgy döntött, hogy most már az egyik utat a másik után fogja mászni. Azt mondta. „*Teraz tu bude frmol a mazec!*” ’Lesz itt most sürgés-forgás!’ Ez tényleg így volt, hiszen Pista Kuchár nevéhez 99 út elkészítése és megmászása fűződik. A nevek egy állandósult szókapcsolatból származnak: *Frmol* (Sürgés), *Mazec* (Forgás).

A következő 8 névnek azonos motivációja van. Egy időszakban a hegymászó egyesületben nézeteltérésekre került sor. Az 1995-ös esztendő a konfliktusok éveként ismert. Két táborra szakadt az egyesület, többen kiléptek belőle. Nem szívesen beszéltek az adatközlők a problémákról. Elmondásuk szerint többen csak bíráltak, de nem tettek semmit a hegymászás érdekében. E kritikus korszakra utalnak az alábbi nevek: *Inflácia slov* (A szavak elértektelenedése), *Kopa zlosti* (Nagy harag), *Lakmusový papierik* (Lakmuszpapír), *La Vendetta* (Vérbosszú), *Otázka dôvery* (Bizalom kérdése), *Prázdne reči* (Üres beszéd), *Vnútorné zlo* (Belső rossz), *Zbierka hriechov* (Bűnök gyűjteménye).

3. A szikla alakjára, sajátosságára, az út hosszára, fekvésére utaló nevek. — *Biela veľryba* (Fehér bálna). A szikla alakja a fehér bálnára emlékeztette a névadót. — *Bonsai*. A sziklarészen egy bonszajhoz hasonló törpefa látható. — *Cez jaskynky* (Barlangocskákon keresztül). A sziklarész jellegzetessége, hogy tele van kisebb-nagyobb mélyedésekkel, résekkel, ’barlangocskákkal’, melyek segítik a hegymászó továbbhaladását. — *Cumel’* (Dudli). A szikla csúcsa a dudlira emlékeztette a névadót. — *Čierna diera* (Fekete lyuk). A szikla egy részén lyuk található. — *Depresia* (Depresszió). A szikla deformált, a hagyományostól eltérő alakja motiválta a névválasztást. — *Dilatačný komín* (Dilatációs kémény). A szikla üreges részén át halad a csúcs felé a mászó, a kémény belsejére emlékeztet az útvonal. — *Hodvábna cesta* (Selymes út). A szikla fala olyan sima volt, mint a selyem. — *Hrana pivného mozola* (A sörözéstől lett bőrkeményedés éle). A szikla oldalnézetben sörhasra hasonlít. — *Južný komín* (Déli kémény). A kémény a szikla déli falán helyezkedett el. — *Komín* (Kémény). A hegymászók kéménynek nevezik a sziklák közötti üreges részt, amelyben a mászó mindkét fal felületét igénybe veszi az előrehaladásnál. — *Korytnačka* (Teknősbéka). A szikla távolról a teknősbéka páncéljának alakjáraemlékeztette az adatközlőt. — *Kříkový kút* (Bokros sarok). Az egész sziklafal be volt növe bokrokkal. Meg kellett tisztítani, hogy mászni lehessen rajta. — *Krumplík* (Kis krumpli). A szikla tetején egy kis krumplihoz hasonlító rész található. A név alapszava *krumpla*, ehhez kapcsolódik az *-ík* deminutív képző. A *Krumplík* névben a szlovák nyelvjárásban használatos köznévi bújik meg (köznyelvi megfelelője a *zemiačik* ’kicsi, apró burgonya’). — *Kútik* (Sarkocska). Az út a szikla sarkában húzódik. — *Kút štyridsiatnik* (Negyvenes sarok). A hegymászó útvonal a sziklasarokban van, és a hossza 40 m. Ezt a kötél hosszúságából állapítják meg a mászók. — *Mydlové bubliny* (Szappanbuborékok). A szikla felső része gömbölyded, mint a szappanbuborék. Másik

értelmezését is megadta e helynévnek a névadó. Amikor a hegymászó elsőként mássza meg a nehéz útvonalat, sokan felnéznek rá. De ha később másoknak is sikerül végigmászni a sziklarészt, a mítosz megszűnik, szétpukkan, mint a buborék. Az egyes nevek mögött több jelentés is megbújhat egyszerre. Az adatközlőnk hangsúlyozta, hogy a hegymászó útnevek egy része többjelentésű. A tárgyalt névben tehát két motívum rejlik. — *Midnight shark* (Éjféli cápa). Két hegymászó bulizás közben a Szulyói-sziklákon található útvonalakról beszélgetett. Éjfél körül támadt az ötletük, hogy közösen készítenek egy utat. A holdfény mellett a sziklát a cápához hasonlították, így keletkezett az elnevezés. — *Mušľa* (Kagyló). A szikla egy része a kagyló alakjára hasonlított. — *Popod krídelko* (A szárnyacska alatt). A szikla formája szárnyakra emlékeztette a névadót. — *Prázdné zrkadlo* (Üres tükör). A szikla sima, tükörhöz hasonló felülete szembetűnő. — *Stienka* (Falacska). Az elnevezés csak arra utal, hogy szép, sima sziklafalon történik a mászás. A névadó azt mondta, hogy a 80-as években gyakrabban választottak egyszerű neveket, melyek a szikla alakjára utaltak. — *Tráns uterus* (Hason át). A metaforikus név eredete nyilvánvaló, a sziklafal hasán kellett mászni. — *Vaničky* (Kádacsák). A sziklák a kád alakját asszociálták a névadó számára. — *Za stromom* (A fa mögött). A szikla előtt egy óriási fa áll, és mögötte rejtőzik az út. — *65 000 mm*. Az út hossza 65 ezer milliméter (65 méter). A leghosszabb útvonalak egyike. — A következő nevek létrejöttét az utak rövidsége (5–7 m) motiválta. Ezek boulderek: *Atto*: A mértékegység előtagjaként annak 10^{-18} részét jelöli; *Femto*: A mértékegységnek neve előtt azok billiárd (10^{-15}) részét jelöli; *Nano*: A mértékegységnek neve előtt azok ezermilliomod (10^{-9}) részét jelöli; *Piko*: Összetett mértékegységek nevében a vele összetett mértékegység egybilliomod (10^{-12}) részét jelöli.

4. A Bibliából és mitológiából származó nevek. — *Dio* (Dionüszosz). A legnehezebben megmászható útvonalak egyike szlovákiai viszonylatban is. Nehézségi foka 10+. Ez ideig csak két mászónak sikerült győzedelmeskednie felette. 27 m hosszú és több út kereszteződéséből jött létre. Alul a *Kompromisszum*-mal kezdődik és tovább folytatódik 3 út (*Opus dei*, *Hrana 1624*, *Nový zákon*) legnehezebb szakaszán át. — *Ezechiel* (Ezékiel). Az ókori Izrael egyik legjelentősebb prófétájáról kapta a nevét. — *Ikarov sen* (Ikarosz álma). A név a merész, nagy teljesítményre vállalkozást szimbolizálja. A hegymászó vágya, hogy a legnehezebb akadályokat is leküzdje, de vigyáznia kell az esésekre. — *Nový zákon* (Újszövetség). 1995-ben új fejezet nyílt a szulyói sziklamászás történetében. Miroslav Píala magasra tette a mércét az útvonal megalkotásával és megmászásával. A Jamesák c. folyóiratban egy cseh sziklamászó is leírta érzéseit az út megmászása után. Bevallása szerint nagyon jó formában volt, és a hasonló nehézségi fokozatú (10) környékbeli útvonalakat sikeresen megmászta, de az Újszövetség nem adta magát olyan könnyen. Többszöri sikertelen próbálkozás után úgy döntött, hogy addig marad, míg meg nem mássza az utat. Közben családja is meglátogatta őt, de nem szívesen látták a néha 8 méteres eséseit. Végül az egy hónapig tartó próbálkozás meghozta az eredményét. A cikkben kiemelte, hogy nemcsak a fizikai felkészültség fontos, hanem elsősorban a pszichikai kiegyensúlyozottság. — *Olymp* (Olümposz). Ez a hegynév az istenek lakhelyeként ismert a mitológiában. Görögország legmagasabb hegyéről (2911 m) van szó. — *Opus dei* (Isten műve). Óriási élményben volt része a megmászása során az adatköz-

lőnek. Szerinte Isten csodálatos sziklát teremtett a mászók részére. Érdekes, hogy a többi hegymászó azt gondolta, hogy a névadó helytelenül írta rá a sziklára a helynevet. Úgy hitték, nem tud angolul, hiszen a *dei* helyett *day*-t kellett volna írnia. A projekt szerzője aztán felvilágosította őket a névadás motívumáról és tisztázta a félreértelmezést. — *Sibyla* (Szibilla). A görög mitológiai Szibillák Apollón isten papnői, híres ókori jós nők voltak.

Az alábbi nevek trilógiát alkotnak, az utak egymás mellett helyezkednek el a *Harfa* (Hárfa) nevezetű sziklán (Dano Uhliarik névválasztását az alvilággal kapcsolatos mitológiai történetek olvasása motiválta). — *Cháron* (Kharón). Az ókori görög mitológiában az alvilág révésze, aki a halottak lelkét átviszi az alvilág határfolyóján. — *Nekrón*. A görögből származó szó halottat, halált jelent. A Bibliában a következő kontextusban olvasható a görög szöveg szerint: „ti esztin to ek nekrón anaszténai” ’mit tesz a halálból feltámadni?’ (Márk 9,10). — *Styx*. Az alvilág határfolyója. A megszeghetetlen eskü folyójaként ismert, amelyre az istenek esküsznek.

5. Személynévből alakult nevek. — *Apištoteles* (Aapistotelész). Szórakozásból Dano és Miro görögösítették – az *Arisztotelész* analógiájára – tapasztaltabb hegymászó barátjuk, Pista Kuchár becenevét. — *Ferokles* (Feroklész). Az *Apistotelész*-hez hasonló módon keletkezett Fero Prcín becenevéből. — Az előbb említett útnevek dilógiát alkotnak, azonos motivációval jöttek létre és egymás mellett találhatóak. E nevek nem maradtak visszhang nélkül, újabb név kiválasztását motiválták: *Vajdátor*. Pista Kuchár és Fero Prcín a becenevük elferdítésével elnevezett utakat e névvel „köszönték meg” (talán a *Terminátor* analógiájára) az alkotónak, akinek családneve *Vajda*. — Ivan Vančo lányairól nevezte el a következő két utat: *Erika*, *Ivana* (Ivána). — A *Veža nad ohniskom* (Torony a tűzhely felett) nevű sziklán 5 női becenevet viselő hegymászó útnév található. Pista Kuchár és Fero Prcín hegymászó barátnőikről neveztek el az egyes utakat. Örültek, hogy a sport iránt a szebbik nem képviselői is érdeklődnek. Mind az öt út 1995-ben született: *Mariška* (Mariska) < Mária, *Jaruška* (Jarуска) < Jaroslava, *Evička* (Évike) < Eva, *Monča* (Moncsi) < Monika, *Miluška* (Miluska) < Miloslava. — *52%-ná Igorovica* (52%-os Igorovica). Ez a név arra utal, hogy utat ajándékozni is lehet. Dano Uhliarik Igor nevű barátját 52. születésnapján ezzel lepte meg. Az általa előkészített utat Igor mászhatta meg elsőként. Viccesen egy képzeletben alkotott 52%-os házi pálinkafélét alkottak keresztnévéből (*Igor + ovica*) a *slivovica* ’szilvapálinka’ analógiájára. — *Mirove prebudenie* (Miro ébredése). Miroslav Kuchár (Pista unokatestvére) nem akart soha új utat alkotni, mindig a már meglévőket mászta csak meg. Pista rávette, hogy közösen készítsenek el egy útvonalat, melyen elsőként Miro haladt végig. — *Mrkvička* (Répácska). Marek Plačko feleségének ragadványnevéből nevezte el a hegymászó utat és piros színnel írta a sziklára az elnevezést. A ragadványnév eredete a névviselő (Katka Meššová) hosszú, vörös hajában keresendő. Csak a férje szólítja őt e néven, ha kedveskedni akar párjának. A névadó intim ragadványnévnek tartja a személynevet. Mivel Marek nevezte el így feleségét, a ragadványnév csak a családon belül használatos. A név morfológiailag a *mrkva* ’répa’ tő és az *-ička* szuffixum összekapcsolódásából született. — *Na pamiatku Braňovi* (Branyo emlékére). Ez az út az egyik hegymászó emlékére készült, aki a hegyekben lelte halálát. — *Nostradamus*. A híres francia jövendőmondó

(Michel de Notre-Dame, 1503–66) nevét kapta az út. — *Prcínovská* (Prcíni). Fero Prcín első megmászott útvonalát saját családnévéről adta. — A következő két női keresztnév kellemetlen asszociációkat idéz fel az adatközlőben. Szerinte, akit így hívnak, komplikált nő lehet. Az utak mászása során több nehézségbe ütközött, nagyon megszenvedett, míg győzedelmeskedett felettük. A szikla szó a szlovákban nőnemű (*tá skala*). Ez is motiválhatta az adatközlőt abban, hogy női nevet adjon az utaknak: *Rebeka, Roxana*.

6. Helynévből keletkezett nevek. — *Everest*. A Szulyói-sziklák legmagasabb pontján (816 m) található az út. Turista út nem vezet a csúcshoz, tehát csak sziklamászás segítségével juthat fel rá az ember. A világ legmagasabb hegyéről – *Mount Everest* (Csomolungma 'a föld istenasszonya', 8848 m) – nevezte el Andrej Kamas az útvonalat. — *K 2*. A hosszabb útvonalak egyike (60 m) a világ második legmagasabb hegyének (8611 m) nevét vette át, mivel a Szulyói-sziklákon közvetlen az *Everest* mellett, valamivel alacsonyabban található. — *Návrat do SZ* (Visszatérés Szovjetunióba). A név teljes alakja *Návrat do Sovietskeho zväzu*. Gúnyolódó névről van szó, a szocializmust nem tartotta demokratikus rendszernek a névadó. E név akkor született, amikor Gorbacsov megkezdte az ún. peresztrojkát, a rendszer átalakítását. — *Niagara*. Többnyire nedves a szikla egy része, mivel felfogja és megtartja a vizet. — Névtrilógiát alkotnak a melegebb tájakra utaló útnevek, melyek egymáshoz közel találhatóak, mindegyikük hossza 30 m. A névadó szép, napos időben mászta meg az útvonalakat: *Bermudy* (Bermudák), *Havaj* (Hawaii), *Tahiti*.

7. A zene világából származó nevek. — *AC-DC*. A kedvenc rockzenekar nevét kapta az út. — *Dry country* (Száras vidék) – A névadó Bon Jovitól vette az elnevezést. A névválasztás azzal is összefüggött, hogy a szikla csak az agyagtól való megtisztítása után vált mászhatóvá és szárazzá. — *Dúha* (Szivárvány). A névadó kedvenc rockzenekarának nevét (*Rainbow*) fordította le szlovákra. Arra a kérdésre, miért nem az eredeti angol név mellett döntött, azt válaszolta, hogy tetszett neki a név jelentése, és a 80-as években sokan nem értették volna meg az idegen elnevezést. — *Hey Joe*. Jimmy Hendrix számát nagyon szerette a névadó. — *Nebo nikdy nepadne* (Az ég sosem esik le). Egy zeneszám címét vette át a kútffő, de már nem emlékezett az interpretálóra. — *Pamäte stromov* (Fák emlékezete). Az adatközlő kedvenc előadói közé tartozik Enya. Tőle kölcsönözte egyik dalának (*Memory of the trees*) címét. A Szulyói-sziklákon található fák már ősidők óta ott állnak és emlékeznek mindenre, ami körülöttük játszódott le. Az ember kicsinek érzi magát mellettük. — *Slnčné regé* (Napfényes regee) – Pista Kuchár szerette a regee zenéstílust, főleg Bob Marleyt. Egy szép napfényes délutánon mászta meg a sziklarészt, közben regezenét hallgatott. Bevallása szerint régebben gyakran hordta magával a magnóját, de sokan megrótták ezért, hogy ezzel zavarja a többieket a mászás közben, akik nem tudtak megfelelőképpen összpontosítani. — *Schody do neba* (Lépcsők az égbe). A Led Zeppelin együttes számát kedveli a névadó, és a címet a hegymászásra is találónak érzi. — *Step by step* (Lépésről lépésre). Az adatközlő Whitney Houston egyik számára hivatkozott, melynek hasonló a címe. A sziklaút megmászása során higgadtan, lépésről lépésre kellett haladni. — *Šťahovaví vtáci* (Költöző madarak). Az út egy elhunyt szlovákiai művész emlékét idézi fel, akit nagyon kedvelt Miro Vajda. Az adatközlő Jaroslav

Filip legismertebb dalának címéről nevezte el az útvonalat. — *V koži tričiek* (A trikók bőrében). Miro Žbirka, szlovák énekes zeneszámának címét választotta útnévnek. Nagyon találónak érezte az elnevezést, hiszen egész nyáron trikókban másztak.

Ján Bušfy – a névadó – zeneművekből alkotott trilógiának nevezi az alábbi útneveket: *Krútnava* (Örvény) – Kedvenc operája (*Krútnava*) Eugen Suchoňtól származik. — *Rapsodia v modrom* (Kék rapszódia) – Szereti a komolyzenét. George Gerschwin (1898–1937) amerikai zeneszerző ismert zeneművét választotta az út elnevezéseként. — *West side story* (Nyugati történet) – Leonard Bernstein (1918–1990) amerikai zeneszerzőtől átvett cím. Egyébként a névválasztást az is motiválta, hogy az út a szikla nyugati oldalán található. — A következő névtrilógia Kuchár Pistától származik, s egy zenekar (Asia) lemezcímeit takarja: *Alfa, Astra, Azia*.

8. Filmmel kapcsolatos nevek. — A következő két név egy amerikai rajzfilmből (*Beavis and Butt-head*) származik, amelyet a MUSIC tévében közvetítettek, és a névadó mindig jókat szórakozott a két „ütődött” főszereplőn (a rajzfilm egyébként 16 éven aluliaknak nem ajánlott): *Beavis, Butt-head* (Bunkó). — *Adela ešte nevečerala* (Adél még nem vacsorázott). Andrej Kamas első útjának figyelemfelkeltő nevet akart adni egy cseh filmcím alapján. A filmben egy óriási ragadozó virágot neveznek Adélnak, aki a zene hallatára elkábítja és felfalja az embereket. A vígjáték végén azonban mindenkit kiszabadít a hős. A szikla falán a hegymászó útnév mellett egy rajzszimbólum található, mely az éhes virágot, Adélt, kiöltött nyelvvel ábrázolja. — *Japonské krimi* (Japán krimi). A 80-as években szívesen nézte a névadó a bűnügyi filmeket. Japán krimit elsőként látott akkor-tájt, de csalódott benne, unalmasnak tartotta. Az előző nap filmélménye motiválta a név létrejöttét. — *Matrix* (Mátrix). A névadónak a sci-fi filmek közül ez tetszett a legjobban. — *Superchannel* (Szuper út). Régebben a külföldi tévéadók közül főképpen a *Superchannel*-t nézték a hegymászók. Kedvelték az adón közvetített filmeket, gyakran a sziklák alatt is beszélgettek róluk. — *Votrelec* (Betolakodó). Az egyik legjobb fantasztikus filmnek tartja a névadó. — Az alábbi 4 név kiválasztását az *Excalibur* c. film motiválta: *Artuš* (Artúr), *Kamelot*, *Lancelot*, *Merlin*.

9. Meséből származó nevek. — *Paramónia*. A pókok országát nevezik így egy mesében. — *Scrabánia*. A rákok országáról kapta az út a nevét. — *Šipková Ruženka* (Csipkerózsika). Az adatközlő kedvenc mesehősnőjéről nevezte el. — *Snehulienka* (Hófehérke). A névadónak nagyon tetszett e szó hangalakja és tartalma. — *Zlatý klúčik* (Aranykulcs). Pozitív asszociációkat ébreszt az elnevezőben a név, mivel kedvenc meséjére és ezáltal gyermekkorára emlékezteti.

10. Csillagjegyből keletkezett nevek. — Az elnevező névláncát a 12 csillagjegy indukálta. Az egyik sziklán kizárólag ilyen motivációjú neveket találhatunk. A felsorolásnál a csillagjegyek időrendi sorrendje szerint közlöm a neveket: *Baran* (Kos), *Býk* (Bika), *Bliženci* (Ikrek), *Rak* (Rák), *Lev* (Oroszlán), *Panna* (Szűz), *Váhy* (Mérleg), *Škorpión* (Skorpió), *Strelec* (Nyilas), *Kozorožec* (Bak), *Vodnár* (Vízöntő), *Ryby* (Halak).

11. Kedvenc ételről, italról elnevezett utak. — *Jelítko* (Hurka). — *Radegast*. Egy cseh sörfajta márkaneve. — *Špagety plus* (Spagetti plusz). Az adatközlő a tésztafélék közül imádja a spagettit. Mindig duplázna (plusz) belőle.

12. Provokatív nevek. — *Kiss me* (Csókolj meg!). A provokatív név kihívásra utal. A hegymászt a szikla alaposan próbára teszi. — *To čumíš* (Bámulsz, mi?). A sziklán levő út látványa elcsodálkoztatja az arra járókat, mivel többségük elképzelhetetlennek tarja a megmászását. De az elnevezés a sziklamászóknak is szól és provokálja őket az út megmászására.

13. Fiktív szóból keletkezett nevek. — *Bakšaráda* (Baksarádé), *Chamaláda* (Kamaládé). Az említett nevek kitalált szóból származnak. Dano Uhliarik által használt hapax legomenonokról van szó. A szavak önállóan és együtt is szerepelhetnek a kontextusban. Amennyiben nem tud vagy nem akar az illető valamire válaszolni, e két szót alkalmazhatja: pl. „Ez nem baksarádé vagy kamaládé?” Szitkozódáskor is használhatók: pl. „A baksarádéját!” Különböző informális beszédhelyzetekben hangozhatnak el és jelentésük is ahhoz igazodik.

14. Ismeretlen eredetű nevek. — *Black Diamond* (Fekete gyémánt), *Disco*, *Domino* (Dominó), *Free* (Szabad), *Hrana 1624* (Él 1624), *Jambalatora*, *Kompromis* (Kompromisszum), *Lego* (Legó), *Mea culpa* (Az én vétkem), *Mesto anjelov* (Angyalok városa), *Oáza harmónie* (A harmónia oázisa), *Pam, Pim, Púci, Ples smetiarov* (Szemetesek bálja), *Protiklady sa priťahujú* (Az ellentétek vonzzák egymást), *Quo vadis* (Hová mégy?), *Spomienka* (Emlék).

Az összegyűjtött korpusz névadás indítéka szerinti megoszlását az alábbi táblázat foglalja össze.

A hegymászó útnevek eredete	száma	%
1. Az út mászása során tapasztalt élményekre, érzésekre, jellegzetességekre utalók	52	23,4
2. Eseményre utalók	36	16,1
3. A szikla alakjára, sajátosságára, az út hosszára, fekvésére utalók	30	13,5
4. A Bibliából és mitológiából származók	10	4,5
5. Személynévből alakultak	18	8,1
6. Helynévből keletkeztek	7	3,1
7. A zene világából származók	17	7,6
8. Filmmel kapcsolatosak	11	4,9
9. Meséből származók	5	2,2
10. Csillagjegyből keletkeztek	12	5,4
11. Kedvenc ételről, italról elnevezettek	3	1,3
12. Provokatív nevek	2	0,9
13. Fiktív szóból keletkeztek	2	0,9
14. Ismeretlen eredetűek	18	8,1
Összesen	223	100

A táblázatból kitűnik, hogy a legfrekvenciáltabb névadási motívum az út mászása során tapasztalt élményekre, érzésekre, jellegzetességekre vonatkoztatható (23,4%). A sziklarész megmászása gyakran próbára teszi a mászókat. Minden egyes lépésre oda kell figyelni, a koncentráció lanygulása eséshez vezethet. A nagy erőfeszítéssel, nehézséggel leküzdött utakra utal a kategóriában említett nevek többsége (28): *Adrenalin, Beštia, Bláznivý projekt, Bolest', Bombička, Cunami, Čertovské prsty, Drôty, G.R.C., Happy end, Hlupák váha, Hra s rovníáhou, Imaginárna, IQ., Koumácka, Špekulantská, Kamasutra, Keep the faith, Odpočívaj v pokoji, Otáznik, Po paprčičiach, Prirodzená autorita, Runway, Show no mercy, S odretými ušami, SOS, Tvár, Tvrdnutie lýtok*. A könnyedén megmászott utak antonim értelműek az előzőkhöz viszonyítva (10): *Bonbónik, Bufet, Climbing for all, Climbing for you, Dobré, ale málo, Easy, Jednohubka, Lienka, Mňam-mňam, Rutina*. Pozitív emóciókra utalnak a következők (6): *Celkom pekná, C' est la vie, Dejavu, Extáza, Najkrajšia, Unikum*. Néhány név az erotika szótárából származik (3): *Erotická masáž, Onanovanie, Viagra*. A mászás során tapasztalt egyéb körülmények, dolgok is szerepet játszhatnak egy név létrejöttében (5): *CD, Motýl', Mravenčia cesta, Stratény svet, Zvieracia špára*.

Az eseményre utaló hegymászó útnevek csoportja áll a második helyen (16,1%).

A természetes hegymászó útnevek a szikla alakját, fekvését, hosszát veszik figyelembe (13,5%). E típusban több olyan metaforikus név van, amely összefügg a szikla alakjával. A névadók elmondása szerint egyesek állatra (4) – *Biela veľryba, Korytnačka, Midnight shark, Mušľa* – vagy más, élettelen dologra hasonlítanak (10): *Cumel', Dilatačný komín, Hrana pivného mozola, Komín, Krumplík, Kútik, Mydlové bubliny, Popod krídlo, Tráns uterus, Vaničky*. A szikla sima felületére utalnak a *Hodvábna cesta, Prázdne zrkadlo, Stienka* (3). A sziklán levő jelezgetes növényről két út kapta nevét: *Bonsai, Krikový kút*. Feltűnő rés van a *Cez jaskynky, Čierna diera* utakon (2). Deformált alakjáról szerezte nevét a *Depresia* (1). Az út fekvésére két név utal: *Južný komín, Za stromom*. Az út hossza szintén motivációs tényező (6): *65 000 mm (65 m), Atto, Femto, Kút štyridsiatnik (40 m), Nano, Piko*.

A személynévből eredő hegymászó útnevek (8,1%) legnagyobb része becenévből keletkezett (9): *Apištoteles, Evička, Ferokles, Jaruška, Mariška, Miluška, Monča*. A következő beceneveket tartalmazó útnevek eseményre is utalnak: *Mirove prebudenie, Na pamiatku Braňovi*. Női keresztnévek négy esetben motiválták az útnév létrejöttét: *Erika, Ivana, Rebeka, Roxana*. Egy férfi keresztnév (*Igor*) bújik meg a 52%-ná *Igorovica* útnévben. Családnévből három útnév származik: *Nostradamus, Prcínovská, Vajdátor*. Egy útnév ragadványnévből keletkezett: *Mrkvička*.

Ismeretlen eredetű nevek hasonló arányban találhatók a névanyagban (8,1%).

A zene világát felidéző nevek (7,6 %) közül 11 útnév utal kedvenc zeneszámra (műre): *Dry country, Hey Joe, Krútnava, Nebo nikdy nepadne, Pamäte stromov, Rapsodia v modrom, Schody do neba, Step by step, Sťahovaví vtáci, V koži tričiek, West side story*. Egy zenekar lemezcímei három útnév létrejöttét motiválták: *Alfa, Astra, Azia*. Kettő keletkezett rockegyüttes nevéből: *AC-DC, Dúha (Rainbow)*. Kedvelt zenestílusra a *Snečné regé* útnév utal.

A csillagjegyek száma (12) előre behatárolta a csillagjegyből keletkezett útnevek mennyiségét (5,4%).

E kategóriát követi a filmmel kapcsolatos hegymászó útnevek csoportja (4,9%). Filmcímek négy esetben váltak útnévvé: *Adela ešte nevečerala* (vígjáték), *Japonské krimi* (bűnügyi film), *Matrix*, *Votrelec* (fantasztikus filmek). Ide sorolható az egy rajzfilmcíméből származó két útnév is: *Beavis*, *Butt-head*. Egy kalandfilm szereplői négy útnevet azonosítanak: *Artuš*, *Kamelot*, *Lancelot*, *Merlin*. Kedvenc TV-adóról kapta nevét a *Superchannel*.

A Bibliából és mitológiából származó nevek az összegyűjtött korpusz 4,5%-át alkotják.

A helynévi eredetű útnevek (3,1%) 3 szigetnévből (*Bermudy*, *Havaj*, *Tahiti*), 2 hegynévből (*Everest*, *K 2*) és 1–1 víz- (*Niagara*), illetve országnévből (*Návrat do SZ*) jöttek létre.

A meséből származó útnevek (2,2%) mesecímeket takarnak.

Ritkábbak a kedvenc ételről, italról elnevezett útnevek (1,3%). Két-két név pedig provokatív jellegű (0,9 %), illetve fiktív szóból keletkezett (0,9%).

Az előbb felsorolt típusokat nem lehet minden esetben élesen elhatárolni egymástól. Egyes nevek több kategóriába besorolhatók egyszerre. Pl. a Bibliából és mitológiából származó nevek nagy része személynévi eredetű, de helynév (hegynév, víznév) is található bennük. A személynévből származó útnevek eseményre is utalhatnak. Néhány név többmotívációsnak tartható: pl. *O pát' minút dvanást'* (esemény/az út nehézségi fok), *Už len 22 dní* (esemény/zeneszám).

Az út szerzője 220 esetben egyben névadó is. A leggyakoribb az, amikor az út szerzője elsőként mássza meg az útvonalat, és nevet ad neki. A hagyományoktól eltérően született a *Rekviem* útnév, amely az út szerzőjétől származik ugyan, de mivel neki nem sikerült megmászni az útvonalat, ezért egy másik hegymászonak ajánlotta fel, aki sikeresebb volt nála. Az útnévadás az út első megmászóját illette volna, de ő ennek ellenére az út eredeti szerzőjét kérte meg a név kiválasztására. Arra is van példa, hogy az út szerzője a névadó, de az első megmászója más személy: a 52%-ná *Igorovica* születésnapjára ajándékút. A *Beštia* és a *Špára generácií* nem az út szerzőjétől, hanem az első megmászójától kapta nevét. Útnévváltoztatásra egy esetben került sor: *Desať centimetrov do raja* → *Foreigner*.

A szlovák etimonú neveken kívül egyéb, más nyelvből származók is találhatók a névanyagban (64, a személynévi és helynévi eredetüket nem vizsgáltuk): 25 angol (*AC-DC*, *Beavis*, *Black Diamond*, *Butt-head*, *Climbing for all*, *Climbing for you*, *Dry country*, *Easy*, *Foreigner*, *Free*, *Happy end*, *Hey Joe*, *Keep the faith*, *Kiss me*, *LSD*, *Midnight shark*, *New Age*, *Runway*, *Show no mercy*, *SOS*, *Špára OK*, *Step by step*, *Superchannel*, *Total women*, *West side story*), 19 latin (*Adrenalin*, *Beštia*, *Depresia*, *Dilatačný komín*, *Dissenzió*, *Domino*, *Imagínárna*, *IQ*, *Kompromis*, *Lego*, *Matrix*, *Mea culpa*, *Opus dei*, *Quo vadis*, *Rekviem*, *Špekulantská*, *Tráns uterus*, *Unikum*, *Viagra*), 6 francia (*Bonbónik*, *C' est la vie*, *Début*, *Dejavu*, *Rutina*, *Šamorínsky šampión*), 5 görög (*Extáza*, *Nano*, *Nekrón*, *Oáza harmónie*, *Piko*), 2 japán (*Bonsai*, *Cunami*), 2 svéd (*Aito*, *Femto*), 2 szanszkrit (*Kamasutra*, *Nirvána*), 1 cseh (*Koumácka*), 1 holland (a név első része: *Lakmusový papíerik*), 1 olasz (*La Vendetta*).

A nevek szerkezeti vizsgálata azt mutatja, hogy az egyelemű útnevek dominálnak (118). Ezek alkotják a névanyag 52,9%-át. A kételemű hegymászó útnevek száma 75

(33,6%). A háromelemű nevek a korpusz 11,7%-át (26), a négyeleműek pedig 1,8%-át (4) teszik ki. Megjegyezném, hogy a mozaikneveket a többelemű nevekhez soroltuk attól függően, hány betűből állnak: *CD, IQ, K2* (kételemű), *G.R.C., LSD, SOS, UFO* (háromelemű), *AC-DC, Návrat do SZ* (négyelemű). Az út (cesta) lexéma csak négy névben van jelen: *Cesta svedkov liehovových, Hodvábná cesta, Mravenčia cesta, Pracovná cesta*.

A gyakoriságot figyelembe véve a szintagmatikus értékű nevek (82) állnak az első helyen. Legtipikusabbak a jelzős szerkezettel alkotott útnevek. A minőségjelzős szerkezetekben a bővítmény megelőzi a jelzett szót: *Bláznivý projekt, Čertovské prsty, Erotická masáž, Hlupák váha, Zvieracia špára* stb. A birtokos jelzős szerkezetekben a bővítményi rész a jelzett szó után áll: *Mesto anjelov, Otázka dôvery, Tvrdenutie lýtok, Zbierka hriechov* stb. Mennyiségjelzős szerkezeteknek tekinthetők a *65 000 mm, 52%-ná Igorovica*. Határozós szerkezetű nevek elvétve találhatók a névanyagban: *Celkom pekná, Návrat do SZ*. Koordinatív szintagmából egy ellentétes értelműt találtunk: *Dobré, ale málo*. Álszintagmát alkotnak a *Cez jaskynky, Po paprčiach, Za stromom* névszerkezetek. A következő csoportot a tőszóval kifejezett nevek (80) alkotják. Ezeket feloszthatjuk köznévi (*Bufet, Cumel', Komín, Motýl'* stb.), illetve tulajdonnévi eredetűekre (*Artuš, Dio, Erika, Styx* stb.). A képzéssel alkotott nevek száma 25: *Bombička (-ička), Kakavko (-ko), Kútik (-ik), Miluška (-uška)* stb. Ezek után következnek a mondat értékű nevek (12): *Adela ešte nevečerala, Keep the faith, Len sa nezabi sváko, Show no mercy* stb. A mondatból keletkezett nevek többsége egyes szám második személyben álló igét tartalmaz (pl. *To čumiš, Odpočívaj v pokoji*). Ezek fatikus (kapcsolatra utaló) neveknek is felfoghatók, felhívó funkcióval rendelkeznek. Összetétellel tíz név jött létre: *Jednohubka* (mennyiségjelzős), *Mňam-mňam* (szóképzés), *Runway* (minőségjelzős) stb. Mozaiknévből (akronimák) kilenc útnév keletkezett: *CD, IQ, LSD, SOS* stb. Többesjelet öt útnév tartalmaz: *Blíženci, Drôty, Ryby, Váhy, Vaničky*.

A névadás motivációja szerinti vizsgálat kimutatta, hogy a hegymászó útnevek többsége nem függ össze a táj (szikla) jellegével. Az út megmászásával kapcsolatos élmények, érzések az elsődleges motiváló tényezők. Az elnevező(k) célja a névválasztáskor gyakran az originalitás, a figyelem és érdeklődés felkeltése. A korpuszban a szlovák nyelvű útneveken kívül szép számmal találunk más nyelvből (főképpen angol és latin) származókat. A kompozíciót tekintve az egyelemű útnevek dominálnak (118) a két- (75), három- (26) és négyeleműek (4) előtt. E tulajdonnevek a hegymászók számára fontos lokalizációs pontokat jelölnek, segítik a tájékozódást.

A hegymászó útnevek vizsgálata újabb kutatásokat kíván. A jövőben érdemes lenne összehasonlítani különböző sziklamászó területek névanyagát, s rámutatni a hegymászók névadási sajátosságaira.

Irodalom:

- BAUKO JÁNOS 2003. Etymológia názvov horolezeckých ciest v Súľovských skalách. In: *Lingvistické konfrontácie. Lingvistický odborný seminár*. Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra, CD-ROM.
- HATTINGH, GARTH 1999. *Hegymászók kézikönyve*. Park Könyvkiadó, Budapest.
- KEREŠOVÁ, MICHAELA – HOREČNÝ, JAROMÍR 2002. *Súľov a jeho nemí svedkovia dávnych čias*. Edis, Žilina.

- CREASEY, MALCOLM 2000. *Horolezectví*. Rebo Productions, Dobřejovice.
- MAJTÁN, MILAN 1996. *Z lexiky slovenskej toponymie*. Veda, Bratislava.
- PANČIKOVÁ, MARTA 1994. Poľské a slovenské oronymá v Tatrách. In: *Jazyková a mimojazyková stránka vlastných mien (11. slovenská onomastická konferencia)*. Nitra. 211–6.
- PAUER, DANIEL 2002. *Slovenské skaly II*. Tissing press, Piešťany.
- RESZEGI KATALIN 2002. Hegynevek az Árpád-kori Gömör vármegyéből. *Magyar nyelvjárások XL*, 47–59.
- ŠTOLLMANN, ANDREJ szerk. 1974. *Súľovské skaly*. Osveta, Martin.
- UHLÁR, VLADO 1976. Názvy vrchov z osobných mien. In: *VI. Slovenská onomastická konferencia*. Veda, Vydavateľstvo SAV, Bratislava. 223–31.

BAUKO JÁNOS

BÁRTFA KÚTJAI

A Magyar Királyi Helytartótanács, illetve Pesty Frigyes felhívása Sáros megyébe is eljutott. Itt Keczer László főszolgabíró vette kezébe az irányítást, és 1864. március 22-én adta ki utasításait a gyűjtést illetően. Az anyagot még augusztus elején továbbították Pestynek. Mint másutt, Sárosban akadtak semmitmondó közlések, de Bártfa messze kiemelkedik sokoldalú információival. Sem keltezés, sem aláírás nincs a leírásban. Mindenesetre nagyon művelt, precíz ember lehetett a lejegyző. Nem elégszik meg az egyszerű közléssel, hanem magyaráz is. A kutak nevét „Források” címszó alatt hozza. A legcélzerűbb az, ha szó (és betű) szerint ismertetem ezt a részt.

1. *István kútja*, főforrás a' bárdfai fürdőben. István főherceg tiszteletére neveztetett el ezen ásványos forrás 1846-ban a' magyar orvosok és természetvizsgálók által, kik a' Kassa-Eperjesen tartott nagygyűlés után a' bárdfai fürdőt is meglátogatták.

2. *Orvos kútja*, savanyú víz forrás a' b. [ti. bártfai] fürdőben Zelinka városi orvos tiszteletére neveztetett el így.

3. *Kiler kútja*, savanyúvízforrás néhai Kiler István városi tanácsnok házában a' bárdfai fürdőben, most „alsó forrás”-nak is neveztetik.

4. *Lobogó forrás* a' b. fürdőben, németül: *Sprudelquelle*.

5. *Haramia kút*, németül: *Räuberbrunnen* édesvízforrás a' b. fürdő feletti „Kő-hegy”-en. A forrás magassága a tenger színe felett 357,4 bécsi öl = 2144,4'. Vizének hőmérséklete a' külső lég +15° R. mellett nyár derekán -4° R.

A város nevét következetesen *Bárdfá*-nak írja a lejegyző, és meg is magyarázza, hogy miért. Lényegében – hosszas magyarázatok után – ugyanarra következtetésre jut, mint a FNESz.

MIZSER LAJOS